

М. В. Бармак (Тернопіль)

Всеукраїнська наукова конференція «Українське козацтво: історія і сучасність»

18 жовтня 1994 р. у Тернополі в приміщенні обласного драматичного театру відкрилася Всеукраїнська наукова конференція «Українське козацтво: історія і сучасність», присвячена 400-річчю від дня народження гетьмана Богдана Хмельницького та 345-річчю Зборівської битви. Її організували Тернопільський обласний краєзнавчий музей, історичний факультет Тернопільського державного педагогічного інституту, Тернопільська медична академія ім. академіка І. Горбачевського, Інститут національного відродження України, Державний архів Тернопільської області, Всеукраїнська спілка краєзнавців.

На конференцію прибули провідні науковці з Києва, Рівного, Львова, Одеси та ін. міст України. Активну участь у її проведенні взяли викладачі і студенти новоствореного історичного факультету Тернопільського педінституту, працівники музею, архівів, громадських організацій і товариств. В обласному краєзнавчому музеї була відкрита виставка «Віхи», присвячена українському козацтву.

Конференцію відкрив голова оргкомітету, директор Тернопільського обласного краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України В. Лавренюк. З привітаннями до учасників конференції звернувся перший заступник голови Тернопільської обласної Ради народних депутатів Б. Андрушків, отаман тернопільського козацтва В. Лупійчук.

На пленарному засіданні були заслухані доповіді, з якими виступили: декан історичного факультету Тернопільського педінституту, проф. М. М. Алексієвцев, директор Інституту національного відродження України, провідний науковий працівник Тернопільського краєзнавчого музею І. П. Герета, зав. відділом Тернопільського краєзнавчого музею О. Гаврилук, народний депутат України Д. В. Чобіт.

Робота конференції продовжилася на історичному факультеті Тернопільського педагогічного інституту. Тут працювали дві секції. На першій — обговорювалися питання зародження і розвитку українського козацтва, участь козаків у війнах XVI—XVIII ст. Предметом обговорення стали проблеми нового підходу до періоду становлення козацтва. В дискусії взяли участь А. Малевич (Збараж) «Дмитро Байда-Вишневецький», А. Горішний (Київ) «Археологічні дослідження в Чигирині й Суботіві», Л. Строчень (Тернопіль) «Козацька тематика в зразках пісенного фольклору», О. Полянський (Тернопіль) «Деякі проблеми вивчення історії України».

Особливу увагу науковці приділили цікавому і дуже складному періоду в історії української державності — періоду Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. З новими матеріалами періоду Хмельниччини, що стосується Тернопілля виступив О. Купчинський (Львів), а В. Пришляк (Луцьк) розповів про картографування цього періоду історії українського народу в нашому краї.

В центрі уваги учасники конференції поставили постать гетьмана Хмельницького й оцінку його ролі у Визвольній війні 1648—1657 рр. Директор Інституту національного відродження України І. Герета — провідний працівник Тернопільського краєзнавчого музею розкрив державну діяльність Б. Хмельницького, керівник секції, канд. іст. наук, проф., зав. кафедрою українознавства Тернопільської академії народного господарства Б. Лановик висвітлив проблеми визвольної війни українського народу середини XVII ст.

На другій секції розглядалися проблеми суспільства, економіки і культури козацької доби, українське козацтво і сучасність. Керівник

секції, д-р іст. наук, проф., декан історичного факультету Тернопільського педагогічного інституту М. Алексієвець зробив глибокий аналіз культури козацької України. Директор Державного архіву Тернопільської області Б. Хаварівський прослідкував культ козащини в Галичині на матеріалах обласного архіву. Канд. філос. наук, доц., зав. кафедрою філософії та українознавства Тернопільської медичної академії ім. І. Горбачевського М. Кубаєвський проаналізував роль українського козацтва в національно-духовному відродженні України в кінці XVI — поч. XVII ст. Предметом наукового інтересу Л. Яремко (Львів) була постать Б. Хмельницького у наукових працях і фольклорних записах, а Р. Тхоржевський (Тернопіль) висвітлив питання грошового обігу на Запоріжжі у XVI — на початку XVIII ст.

Активну участь у роботі конференції взяли студенти історичного факультету Тернопільського педагогічного інституту. Заслужують на увагу доповіді С. Чуйко «Розвиток української державності в контексті військово-політичних договорів середини XVII ст.», В. Ткача «Національно-визвольна війна українського народу 1648—1657 рр. (на матеріалах Тернопільської області)», А. Алексієвець «Києво-Могилянська академія і українське козацтво», Б. Буяка «Козаки на Чорному морі (за свідченнями зарубіжних авторів XVII ст.)», В. Луцишина «Козацтво і Запорізька Січ у європейській історіографії», І. Крочака «Вклад калницького полковника Івана Богуна у розвиток українського воєнного мистецтва XVII ст.», О. Стефанишина «Відображення релігійних мотивів у національно-визвольній боротьбі українського народу XVI—XVII ст.»

На заключному пленарному засіданні учасники конференції підбили підсумки роботи секцій, а також прийняли рекомендації. В них, зокрема, йшлося про необхідність комплексного і всебічного вивчення такого багатопланового явища в історії України, як козащина. Учасники конференції рекомендували членам оргкомітету видати збірник статей конференції, підготувати серію публікацій у центральній і місцевій пресі. Науковці запропонували регулярно проводити зустрічі на базі історичного факультету Тернопільського педагогічного інституту.

Всеукраїнська наукова конференція «Українське козацтво: історія і сучасність», присвячена 400-річчю від дня народження гетьмана Богдана Хмельницького і 345-річчю Зборівської битви, без сумніву, збагатила знання її учасників новими даними з історії козащини, започаткувала комплексне дослідження історичного місця українського козацтва в Європі. Можна сподіватися, що вона дасть новий поштовх для дальшого поглибленого вивчення цього періоду нашої історії на принципово нових методологічних засадах.

В. Г. Сарбей (Київ)

Вшанування пам'яті О. М. Лазаревського

1994 р. виповнилося 160 років від дня народження видатного українського історика та археографа О. М. Лазаревського (1834—1902). З цієї нагоди Інститут української археографії НАН України і Чернігівський державний педінститут ім. Т. Г. Шевченка організували ряд ювілейних заходів: 1) видали у Києві ґрунтовний показник «Олександр Матвійович Лазаревський. 1834—1902. Матеріали до біобібліографії» (упорядники й автори: І. Бутич, І. Забіяка, О. Коваленко, М. Ткаченко); 2) провели у Чернігові 21 жовтня науково-практичну конференцію за